

Laitoksista yksilölliseen asumiseen

Valtakunnallinen suunnitelma laitoshoidon korvaavien palvelujen kehittämiseksi lähiyhteisöön

FDUV:n mielestä ohjelma on hyvin kirjoitettu ja siinä on otettu huomioon oikeat asiat. Kyse on ihmisoikeuksista, oikeudesta omaan kotiin ja oikeudesta lähiyhteisön palveluihin. Kehitysvammaiset henkilöt ovat yksi harvoista ihmisryhmistä, joita edelleen kohdellaan epäoikeudenmukaisesti. Uudistus on kuitenkin herättänyt kritiikkiä, henkilöt jotka tarvitsevat erityistä tukea eivät saa tarvitsemaansa tukea, koska luullaan että tieto ja osaaminen häviävät laitosten mukana. Laitoksia ei enää tarvita takaamaan kehitysvammaisille tarkoitettuja erityispalveluja. Hyvä vaihtoehto on muodostaa paikallisia resurssikeskuksia missä hyödynnetään ja kehitetään laitoksissa olevaa tietämystä mutta jonka tarjonta siirrettäisiin lähiyhteisöön.

Henkilökohtaisen avun palveluja tarjotaan nykyään vaihtoehtoisena tukimuotona. Henkilökohtainen apu on hyvä vaihtoehto kehitysvammaisille, mutta lainsäädäntö on muotoiltu siten että se käytännössä toimii huonosti. Työnantaja- ja työnjohtovastuun kantaminen voi kehitysvammaiselle olla vaikeaa ja siksi haluamme lainsäädäntöön sellaisia muutoksia, joiden avulla kehitysvammaisilla olisi helpompaa saada tarvitsemaansa tukea henkilökohtaisen avustajan toimesta.

On erittäin tärkeää, että kehitysvammaiset saavat äänensä kuuluviin ja että heidän näkemyksensä otetaan huomioon. Itsemääräämisoikeutta, kuten tuettua päätöksentekoa, on kehitettävä ja vaihtoehtoisia kommunikaatiomenetelmiä on käytettävä tarvittaessa. Myös läheisten kokemuksia ja tietoa on huomioitava palveluja tarjottaessa.

Lähiyhteisössä on tärkeää lisätä tietoa kehitysvammaisten henkilöiden erityistarpeista, sillä palveluja pitää tulevaisuudessa tarjota juuri lähiyhteisössä. Resurssikeskusten rooli tulee tulevaisuudessa olemaan tärkeä, mutta toisella tavalla kuin nyt. Niissä voidaan tarjota koulutusta, jakaa tietoa esimerkiksi terveyskeskuksille, neuvoloille ja muille lähiyhteisön palvelutarjoajille.

Uskomme, että tällä uudistuksella on erittäin suuri merkitys kehitysvammaisten itsemääräämisoikeudelle. FDUV korosti jo 80-luvulla, että laitokset eivät ole pysyvä asumisratkaisu. Tuki kehitysvammaiselle henkilölle ei ole fyysinen paikka, vaan se on yksilöllisten palvelujen ja henkilökohtaisen tuen tarjontaa. Yhteiskunnan palvelut ovat valitettavasti edelleenkin liian rakenteellisia, eivätkä perustu ihmisten todellisiin tarpeisiin.

Kun rakennetaan uutta, rakennetaan tehokkuuden nimissä helposti liian suuria yksiköitä niin, että se tuottaa n.s. uuslaitoksia. Suurissa yksiköissä on vaikeampi tarjota yksilöllistä palvelua, henkilöstön tarpeet tulevat tärkeämmäksi kuin asukkaiden tarpeet. Eristyneisyyden ja yksinäisyyden torjumiseksi on kehitettävä sosiaalista kanssakäymistä, ja on parannettava vapaa-ajantoimintaa ja muita palveluita.

Lainsäädäntöä on uudistettava siten että vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki on sovitettava yhteen. Toivotaan että tulevaisuudessa kehitysvammaisille tarkoitettuja palveluja pystytään järjestämään joustavammalla tavalla. Tämä voi myös merkitä sitä että muillekin vammaisryhmille pystytään tarjoamaan laajemmin erityispalveluja lähiyhteisössä. Laitosten lakkauttaminen on toteutettava riittävän nopeasti. Jos se toteutetaan liian hitaasti, kustannukset nousevat liikaa, niin että palveluja lähiyhteisössä ei pystytä kehittämään.

FDUV haluaa vielä korostaa kuntien vastuuta, kehitysvammaiset ihmiset ovat samalla tavalla kunnan asukkaita kuin kunnan muutkin asukkaat.

Lisbeth Hemgård
maaliskuu 2012